

SPECTACOLUL POLITIC SPECTACOLUL TEATRAL

PERSOANĂ, PERSONALITATE, PERSONAJ...

In vreme ce teatrul ca fapt artistic pare să fi suferit o sincopă de pe urma căreia întirzie să-și revină, viața publică se teatralizează pe zice trece. O mulțime de oameni care altădată nu se arătau înclinați să se situeze în centrul atenției, comportându-se firesc în cel mai desăvârșit anonim, ies din casă hotărâți să găsească un reporter de televiziune înarmat cu o cameră, căruia să-i comunice părerile lor; în așteptarea întâlnirii, fac repetiții la coadă la ziare sau se pun în fruntea unei manifestații. CPUN-ul este o veritabilă scenă, al cărei repertoriu cuprinde totul, de la comedia grotescă la tragedie, și fiecare are dreptul să se distribuie după cum crede de cuviință; unii își atribuie vocația de corifei, alții improvizează scene de commedia dell'arte, speranța fiecăruia că va accede curînd la statutul de vedetă inspiră acțiunice, în ordine strict logică, n-ar avea justificare. Pînă și procesele, care s-ar fi cuvenit să fie un teritoriu al reculegerii și al austerității, sînt bintuite de duhul melodramei și vizitate de demonul farsei (macabre). Despre campania electorală, ce să mai vorbim? — precum în **Visul unei nopți de vară**, n-ar fi de mirare ca Puck să fi profitat de somnul unor șefi de partid pentru a le picura acea licoare menită să tulbure mințile omului, făcîndu-l să umbre ziua-n amiaza mare după gilceavă și să vadă peste tot numai dușmani...

Putem glumi, firește, pe această temă, ca să mai descrețim frunțile celor predispuși — fie prin temperament, fie pentru că așa le dictează interesul — să dramatizeze excesiv; nu e mai puțin adevărat că avem de-a face cu un fenomen social extrem de interesant, antrenînd importante modificări de psihologie și de comportament. Din unghiul domeniului nostru de preocupări, putem privi toate acestea ca pe un vast cîmp de cercetare, de unde ne vom întoarce, nădăjduim, îmbogățiti, în matca profesiilor respective.

Ce se întîmplă cu **persoana** care, trezindu-se din letargia generală, se simte chemată, în deplină bună-credință, să devină **personaj**? Ce misterioase forțe operează pentru a realiza contactul cu **rolul** ce-i revine? — căci despre rol e vorba, și mă grăbesc a preciza că nu dau cuvîntului nici o accepție peiorativă, un rol pe care personajul nu și-l scrie singur, ci mai degrabă i se supune, lăsîndu-se absorbit de el, modelat, purtat mai departe, către consecințe greu de anticipat. Iată cazul-limită, cel al lui Ion Dincă, intrînd în boxa infamiei cu o simplă temă de improvizație, un embrion de rol: se va singulariza, cu orice preț, în raport cu

cei trei coinculpăți (inteligenta lui, evident superioară, interzicîndu-i să coboare împreună cu ei panta penibilului). De aici încolo, rolul ce se scrie îl înghite, îl mistuie și-l recompune, pe dominantă maximei consecvențe față de sine însuși. Dacă am unele dubii cu privire la startul acestei traiectorii, n-aș îndrăzni să pun la îndoială sinceritatea unui om ajuns la capătul unei astfel de experiențe; ceea ce a început, probabil, ca un calcul al șanșelor, s-a încheiat printr-un gest de asumare a răspunderii. Dovadă că a fost autentic, ecoul atitudinii sale în „public”: un fel de respect îl însoțește în meritata pedeapsă, în contrast cu disprețul cuvenit celor nedemni de propria lor soartă.

Relația cu **rolul** nu e întotdeauna la fel de limpede, dar mișcarea de atracție-respingere poate produce episoade foarte generoase din punct de vedere dramatic. Un veritabil erou de teatru mi se pare a fi tinărul revoluționar Dan Losif; intrarea în scenă, deosebit de impetuoasă, părea să-l situeze definitiv în registrul dramei romantice, însă făptura lui vie, imprevizibilă și contradictorie, îl soliciită permanent în direcții divergente, lestul biografic se luptă cu fascinația principiului, temperamentul pasional îl aruncă în complicate situații conflictuale; rezultă o tensiune morală cit se poate de modernă, ușor pigmentată de comic, atunci cînd iese la iveală discrepanța dintre statura reală a personajului și proiecția ei ideală.

Firește că personajele n-ar fi personaje, în absența unui public care să le urmărească, să le aplaude sau să le fluiere; iar judecata critică se formulează, fie că o conștientizăm sau nu, în funcție de adecvarea la rol. Așa se face că, după prim-planul consacrat de Televiziune primului ministru Petre Roman, părerea cel mai des auzită era „a fost foarte bun” — exact ceea ce se spune despre un mare actor a doua zi după premieră! —, conținutul interviului fiind mai puțin comentat decît puterea de convingere emanînd din capacitatea de a compune spontan și a exprima cu credință o partitură dificilă.

O extraordinară seară de teatru îi datorăm celui mai sofisticat personaj al revoluției, domnul Dumitru Mazilu. Încercarea sa de a-și cucerii un loc în CPUN a dezlănțuit un happening absolut fascinant. Furtuna de patimi și de interese a prins în vârtejul ei personalități politice de toate culorile; zig-zag-ul modificărilor în raportul de forțe, facerea și desfăcerea alianțelor, tirade patetice, dezvăluiri sen-

zaționale au conferit acțiunii acel caracter aleatoriu în stare să asigure suspansul psihologic hotărîtor pentru captarea auditoriului. Spectacolul și-a avut și clipa sa de sublim, enorma cantitate de zgură depusă și de pleavă vînturată neizbutind să ne frustreze, în cele din urmă, de catarsis-ul așteptat. E de apreciat că vedeta serii nu și-a epuizat potențialul de surprize, omul rămînînd în continuare pentru noi la fel de ambiguu și de insesizabil.

Adevăratul simbul de dramaticitate al emergenței ca personaj constă în faptul că nu se poate pronostica natura rolului în care mulți consideră că s-au autodistribuit; există un coeficient, mai mare sau mai mic, de indeterminare, care face ca unii să se pomenească în contre-emploi (și să-l acopere cu succes), iar alții să-și schimbe genul, uimindu-și anturajul, scandalizîndu-și prietenii și provocînd răsunătoare rupturi. Nu e un secret pentru nimeni faptul că sub lumina reflectoarelor vieții publice omul trece printr-o probă de foc; se poate întîmpla ca el să greșească, să se înșele, altele să-i înșele pe ceilalți; dar, ca și în teatru, dacă pentru a juca bine un rol e nevoie și de un grăunte de histrionism, hotărîtoare e totuși sinceritatea trăirii. Un cabotin nu va fi niciodată „bun” în vreun rol, chiar dacă, păcălindu-l pe „regizor”, și-a adjudecat locul de cap de afiș; dar cineva care a acceptat, conștiincios, să ducă tava, ne poate ului, într-o bună zi, dacă în efortul său de a ajunge la altitudinea personajului în care a fost proiectat a izbutit să se smulgă din sine. Acest gînd mi-a fost sugerat de evoluția ca om politic a unui actor (!) participant la revoluție și ajuns membru al CPUN. Valentin Voicilă a debutat zgomotos și agitat, intervențiile lui pătimaș și destul de incoerente mai mult bruiiau decît susțineau ideea pe care dorea s-o afirme. În răstimp, rolul a lucrat asupra lui ca un magnet care ordonează pilitura de fier; exteriorizîndu-se mai puțin, el s-a încordat ca un arc sub presiunea conștiinței răspunderii ce-i revine și a ieșit din crisalida acestei prefaceri sub o altă înfățișare; discursul lui la zburcîmata ședință din aprilie era un avertisment teribil, concis și exact, al cărui patos nealterat de nici o notă falsă nu putea să nu-ți meargă la inimă. Un personaj care s-a descoperit ca **personalitate**.

Cînd, oare, o **personalitate** se va mai lăsa atrasă de **rolul de animator de teatru**?

ILEANA POPOVICI

